

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Природничий факультет
Міністерство науки і вищої освіти Республіки Польща
Поморська академія у Слупську
Інститут біології та охорони довкілля

Перша міжнародна конференція молодих учених «ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ»

Харків, 19-20 квітня 2018 року

Калмикова Ю. К.
**СОСНОВИЙ НАСІННЕВИЙ КЛОП (*LEPTOGLOSSUS OCCIDENTALIS*
HEIDEMANN, 1910) ТА ПОТЕНЦІЙНА ЗАГРОЗА ЛІСАМ ХАРКІВЩИНИ**
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Сосновий насінневий клоп (*Leptoglossus occidentalis* Heidemann, 1910: Heteroptera: Coreidae: Coreinae) має походження з американського континенту, місцева назва – західний хвойний насінневий клоп (western conifer seed bug).

Цей вид було описано у 1910 р. за екземплярами, зібраними в Каліфорнії. Спочатку ареал цього клопа охоплював хвойні ліси від Мексики до півдня тихоокеанського узбережжя Канади, а потім вид проник також у хвойні ліси до атлантичного узбережжя США та півдня Канади. У 1999 р. клопа було вперше виявлено в північній Італії, звідки він почав швидко поширюватися в Європі як пасивно (лісоматеріалами, насінням, новорічними ялинками, тирсою), так і завдяки спроможності до польоту на далекі відстані (Putshkov et al., 2012).

На території України соснового насінневого клопа офіційно виявлено у 2010 р. (Putshkov et al., 2012), хоча за персональними повідомленнями він потрапляв до колекцій з більш ранніх часів і залишався невизначеним (Мешкова та ін., 2014). Таким чином, після першого опису в Каліфорнії він за сто років не заселив придатні для перебування ліси Мексики, США і Канади, поширився практично на всьому Європейському континенті, почав освоєння країн Східної Азії, а в 2011 р. – вселення в Африку.

Сосновий насінневий клоп витримує перебування у регіонах з ізотерією січня -12°C (Гарон, 2012). У Харківській області ізотерма січня проходить через -7°C . Водночас оскільки мінімальна температура повітря взимку у Харкові може знизитися до -36°C , клоп пристосовувався зимувати у великих скупченнях у приміщеннях, де значно тепліше.

Відомо [Putshkov et al., 2012], що у Північній Америці протягом року розвивається одне покоління соснового насінневого клопа, у Мексиці – три покоління, а на Півдні Європи – два покоління.

Дослідження життєвого циклу цього клопа на півдні Словаччини (Barta, 2016) виявили, що температурний поріг для його ембріонального та постембріонального розвитку становить $13,38$ і $14,37^{\circ}\text{C}$ відповідно, а для розвитку від яйця до імаго потрібно 533°C . Зимують імаго або личинки старших віків. Активність відновлюється у березні, а відкладання яєць – у середині квітня. Личинки проходять 5 віків розвитку, імаго нового покоління вилітають у другій половині липня. Середня плодючість однієї самки становить 31 яйце (максимальна – 78 яєць). Личинки нового покоління з'являються у серпні, але не завершують розвитку до зими, хоча частина личинок 5 віку доживає до весни.

Шкідливість соснового насінневого клопа виявляється під час висмокткування соків вегетативних і генеративних органів хвойних дерев, що спричиняє зниження якості насіння. У США підраховано, що клоп знищував до 70–80% насіння сосни веймутової (*Pinus monticola*) та близько 50 % насіння псевдотсуги мензиса (*Pseudotsuga menziesii*). Зокрема за своє життя одна особина клопа знищує 310 насінин, що за високої чисельності популяції цього шкідника може спричинити значні втрати насіння в шишках. Іншим аспектом шкідливості соснового насінневого клопа є його спроможність до перенесення збудника діплодіозу – гриба *Diplodia pinea*, який є особливо небезпечним для незімкнених лісових культур (Luchi et al., 2012).

Таким чином, сосновий насінневий клоп вже декілька років перебуває на території Харківщини, пристосовувався витримувати періоди зимових морозів у приміщенні, а весною перелітати в насадження, де відкладає яйця і здійснює подальший розвиток. Зважаючи на небезпечність цього виду в інших регіонах, доцільно приділити увагу вивченню особливостей його розвитку, поширення та шкідливості у Харківській області.